

O HLOUPÉM HONZOVÍ

Na konci vesnice žila ve staré roubené chalupě vdova Maršová se svým jediným synem Honzou.

Tátu mu zabil v lese strom, když svážel s ostatními dřevaři padlé dřevo do zámecké pily, a tak se máma o Honzu bála od mala víc, než bylo třeba. Synek moc rozumu nepobral, zato srdce měl na dlani. Mouše by neublížil a ve vsi ho měli rádi jak děti, tak dospělí. Většinu času proležel za pecí a jen poslouchal řeči ženských, když v zimě draly husí peří nebo když si přinesly kolovrátky a spolu spřádaly len.

Roky ubíhaly a z Honzy vyrostl pořádný kus chlapa, který by se měl spíš o chalupu starat, než aby se povaloval na peci. Dospěl, a tak chtěl nechtě musel do učení! Ustaraná máma zašla na radu za jeho kmotrem a ten jí poradil, aby ho nechala vyučit tesařem nebo truhlářem.

„Tátu mu kláda v lese zabila, tak kdo ví? Snad je to znamení, aby ho dřevo naučilo práci,“ řekl kmotr a bylo rozhodnuto.

* * *

„Hybaj z pece dolů!“ poručila máma přísně, když se od kmotra vrátila. „Půjdeš se učit řemeslu!“ „Jááá?“ nevěřicně se převalil z boku na bok Honza.

„No já ne!“ odpověděla se smíchem máma. „Mě by za učedníka už těžko vzali! Ale ty jsi kluk jak buk! V zámecké truhlárně tě vezmou chlapi do parády a kmotříček na tebe dohlédne.

Budeš dělat to, co mistr poručí, a uvidíš, jak ti to půjde.“

Honza byl zvyklý mámu poslouchat, a tak neodmlouval ani teď. Jen když slézal z pece, tak se opatrně zeptal: „Mámo, jak jste mi tenkrát říkala, že všude dobře, doma nejlíp! Já jen..., jestli bych neměl tedy radši zůstat doma? Aby někde třeba nebylo hůř?“

„No to bys, můj Honzíčku, určitě neměl,“ usmála se máma, protože to nebylo poprvé, co si Honza zapamatoval nějaké to její pořekadlo a pak se jím řídil za každou cenu. Nejednou si už pomyslela: „Jsi, ty můj hochu, tak hloupý, nebo tak chytrý?“ Ale nechala to pokaždé být.

Vždyť naposledy, když měl jít s chasou ze vsi na panské louky sena obracet, byla z toho ostuda po celé vsi. Ráno vyrazil s ostatními a došel na louku, kterou mu přidělili k obracení a k tomu, aby večer suché seno shrabal do kup. Dal se do práce, zatímco ostatní šli pracovat o kus dál.

„A kdy budu mít hotovo?“ zavolal ještě za čeládkou. Nikoho nenapadlo, co bude následovat, když na něj sborově se smíchem zavolají: „Až ti rozkvetou hrábě, Jeníčku!“

Honza na nic nečekal. Zapíchl hrábě do země a sám si sedl vedle nich do posečené trávy. V poledne snědl oběd od mámy, zkontroloval hrábě, ale když na nich nenašel ani poupě, pohodlně si ustlal v chládku na mezi a usnul jako špalek.

Když se pak ostatní k večeru vraceli z luk, kde měli seno usušené a pěkně dané do kup, nevěřili vlastním očím. Našli Honzu i seno na louce tak, jako když ho ráno opustili. Jeho výmluva, že mu „hrábě ještě nerozkvetly“ je sice rozesmála, ale práci museli udělat za něho.

Honzovi bylo líto, že to tak popletl, a tak si hned druhý den přivstal, aby byl na lukách první. Seno z kopek rozházel, a než přišli ostatní, už měl i na ohníčku pro všechny upečené brambory, co vyprosil na mámě z loňské úrody.

* * *

Od té doby mu jinak neřekli než Hloupý Honza a jedním dechem k tomu poctivě dodávali i Hodný Honza. A tak i když o něj máma měla strach, do učení musel. Nastoupil do truhlárny jako mladý tovaryš, ale bylo s ním víc starostí než radosti.

Aby truhláři zjistili, jak se umí Honza k práci postavit, poručili mu, aby nařezal z nachystaných špalků stejně dlouhé kusy, připravené na lopatky mlýnského kola. V dobré víře mu pak sám mistr nakázal: „Honzo, dej na práci pozor a pamatuj si: *Dvakrát měř a jednou řež!*“ Honza horlivě přikyvoval na srozuměnou, a jak mistr odešel, dal se do práce.

Všechno dřevo nejprve změřil – hned dvakrát, jak měl nakázáno. Pak vzal pilu, uřízl jeden špalek a oprášil si kalhoty od pilin. „Táák a mám hotovo! Jářku, není to tak těžké být truhlářem, když ještě není ani pravé poledne, a já už mám padla!“ Sedl si na klády a čekal.

Když si truhláři přijeli trakařem pro nařezané špalky, nevěřili vlastním očím! „Tohle že je tvoje celodenní práce? To ses tedy na mou duši nepřetrh!“ káral Honzu mistr. Ten se ale hned ohradil, že udělal přesně to, co mu nakázal: „Dvakrát změřil, jednou řízl!“

„Hochu, hochu,“ vrtěl hlavou mistr. „Já to s tebou ještě zkusím, ale pokud to lepší nebude, poputuješ o dům dál! Tady není čas ani na zahálku, ani na hloupé šprýmy!“ Honza si špatnou práci vyčítal, a tak aby ji odčinil, zbytek dne běhal po truhlárně s koštětem a zametal a zametal. Až ho museli chlapi nakonec z truhlárny vyhnat. Když se na něj k večeru máma přišla přeptat, nezbyvalo jim, než Honzu za práci pochválit.

* * *

Druhý den ho poslali do lesa zchystat metrové dřevo pro odvoz na pilu, ale Honza se bránil, jako by ho chtěli vyslat do pekla. „Já do lesa nesmím!“ hulákal divoce na celou truhlárnu, až přiběhl z venku mistr a sám se ho ptal, co se mu tak strašného stalo, že do lesa nechce, nebo snad dokonce nemůže.

„Máma mi mockrát kladla na srdce, pane mistr, že *Kdo se bojí, nesmí do lesa!* A to já se teda, pane mistr, do toho lesa ale vopravdu bojím!“ dušoval se Honza.

Chlapi se smáli, až se za břicha popadali, ale vyplašeného Honzu dál nepřemlouvali a poslali ho protentokrát raději domů, aby je víc v práci nezdržoval.

Třetí den to ale nebylo o moc lepší. Honza vyfasoval lopatu a velkou káru. Na ní měl od pily odvážet hromady suchých pilin. V práci se dvakrát nepřetrhl, ale truhláři byli rádi, že jim alespoň nepokazí žádné dílo.

Náhle se za truhlárnou vyvalil hustý černý dým. Snad jiskra z komína zapadla do pilin a hromada rychle vzplála. Honza se na to díval z druhé strany dvora a každou chvíli natáhl obě ruce před sebe. Oheň však hasit neběžel.

Z truhlárny se i tak vyřítili chlapi s vědry a za chvíli bylo po nebezpečí. Do Honzy se však pustili se zlou: „Ty nemehlo jedno, tos neviděl, že hoří?“ křičeli na něj jeden přes druhého. „Nóó, viděl, viděl,“ přitakal Honza, „ale máma mi móóckrát, říkala: *Nebas, co tě nepálí!* A to mi musíte věřit, že tohle mě teda ale vopravdu nepálilo! A přitom jsem dlaně k ohni táákhle natahoval až od stodoly! A na mou duši nic!“ zapřísahal se Honza.

* * *

To chlapům stačilo. A starému mistrovi zvláště. Jak slyšel „Máma mi móóckrát říkala...“, ježily se mu chlupy na těle. A i když Honza lítal na udobřenou s károu po zbytek dne dvorkem jako čamrda, přímluva nepřímmluva, musel z truhlárny pryč.

„Ale kam mám jít, pantáto?“ obrátil se na mistra truhláře smutně Honza.

„To ti nepovím, hochu,“ kroutil hlavou mistr. „Tady však zůstat nemůžeš! Tady bys nám nadělal víc škody než užitku!“ „A to by se vám asi nevyplatilo, že ne?“ zeptal se vážně Honza.

„Svatá prostoto!“ povzdychl si bezradně mistr. „Tak to si piš, že víc škody by se nám nevyplatilo!“

„Ale pane mistr,“ zvedl Honza ukazovák, „máma mi móóckrát říkala...“

Mistr truhlář se chytil za hlavu, ale Honza si vedl svou: „Máma mi móóckrát říkala, že *Kdo nic nedělá, ten nic nezkazí!* Tak jsem si myslel...“

„Že bys tady seděl na kládě, vid', a díval se, jak nám ta práce jde pěkně vod ruky!“ smál se hlasitě Honzovu mudrování mistr. „To by nás teda vytrhlo!“ Pak se ale zamyslel. „Když tě tak poslouchám, hochu, říkám si, kterou cestou a kam by ses měl vydat, abys k svému štěstí přece jen došel. A už to mám!“ plácl Honzu po zádech mistr.

„Kampak, pantáto?“ vyhrkl Honza. „Kam?“

„Rovnou cestou na zámek! Takového chytrolína tam ještě neměli, a že jich tam prý stojí zástupy.“ „Na zámek?“ vyvalil oči nevěřičně Honza. „Na zámek! A hned!“ rozhodl rázně mistr. „Pan král tam vymýšlí takové věci, že by nebylo od věci zkusit štěstí tam. Teď si zrovna nechává dokola vyprávět nějaké holé nesmysly, na které říká jen ‚To je pravda!‘ anebo ‚To může být pravda!‘“

„Jak říkám – blázen, co nemá nic lepšího na práci. Stejně jako ty! A říkat to prý bude do té doby, dokud mu někdo nepoví něco tak bláznivého, že sám řekne ‚To není pravda!‘“

„A co se stane, až to řekne?“ vyptával se Honza dál. „Pak prý tomu člověku, co ho přehádá, dá vysázet na dubový stůl rovnou stovku zlatých dukátů.“ „A kolikpak už jich vysázel?“ s očima navrch hlavy čekal na odpověď Honza. „Ani jediný, holenku,“ uklidňoval ho mistr. „Zatím prý nechal všem, kdo přišli, vysázet sto ran holí, a to pěkně mířených,“ smál se truhlář.

„Tak to je nejvyšší čas, abych vyrazil,“ chystal se Honza kvapem na cestu, jako by měl strach, aby mu ty královské dukátky někdo před ním nevyhádál.

„Tak hodně štěstí, hochu,“ poplácal ho povzbudivě mistr tesař po ramenu, když Honza hned nato rázně vykročil k zámku. Na jednu stranu ho litoval, na druhou byl rád, že mu vidí paty.

Cesta Honzovi pěkně ubíhala, a tak si v hlavě sumíroval, co by tak panu králi pověděl, aby získal dukáty a mohl se spokojeně vrátit za pec. „Ale což,“ řekl si nahlas. „Budu mluvit pravdu a ono se uvidí.“

* * *

Netrvalo dlouho a dorazil na zámecké nádvoří, kde se tísnily davy chtivých vypravěčů. Honza se zařadil na konec dlouhého zástupu a nelibě pozoroval, jak ze zámecké mučírny, odkud se ozýval nářek a křik, vycházejí belhající a zbití poddaní, kteří pana krále svou historkou jistě nepřehádali.

Konečně se k večeru dostala řada i na Honzu. Po vysokém zlatem vyšívaném koberci předstoupil před krále a ten ho hned vybídl k řeči. „Tak co mi povíš nového, chasníku? Slyšel jsem dnes už tolik lží, že bych si rád poslechl i nějakou tu pravdu. Spusť tedy, ať kat dlouho nečeká!“ usmál se a povýšeně si založil ruce na prsou.

Honza se pohodlně rozkročil a spustil: „Tak si jen, pane králi, představte, že u nás na lukách je seno až tenkrát suché, když rozkvetou hrábě!“

„To může být pravda,“ pokýval hlavou vážně král a Honza pokračoval. „A v truhlárně, pane králi, mají oheň, co vůbec nepálí!“

„To se ale podívejme,“ podívoval se král účastně. A Honza si pomyslel: „Aha, pan král je stejně tak chytrý jako já, zkusím si tedy raději něco vymyslet.“ A pokračoval dál. „Každé jaro se, pane králi, narodí naši kočce Micce pěkná čtyři štěňata a ta vypijí každý den tolik mlíka, co nadojí naši dva kohouti!“

„A to se podívejme!“ plácl se do stehů pan král. „To se mají kokrháči co ohánět, aby je uživil, co říkáš!“

„Takzalt, tak!“ přikyvoval Honza. „Micka jim chodí chytat živé myši, ale ty jsou tak veliké, že je ani nemůže protáhnout vraty do dvora! A štěňata musí zatím pít holt jen to strakatý mlíko od těch kohoutů.“

„A že si na ty myši nevezme kárku?“ zeptal se vážně král Honzy.

